

hab wõimaldada kokku hoida. Tallinna haigekassade alla on koondatud üle 40.000 töölise, ja nad on, nagu statistilistest andmetest näha, mis komisjonis ette toodi, maksnud ainult läinud aastal kunni 1. novembrini Tallinna apteekidele puhaskasu üle 5 ja $\frac{1}{2}$ miljoni. Nii suur on summa, mida peawad maksta töösturid ja töölised, kes haigekassa maksu maksawad, eraettevõtjate rikastamiseks. Sealjuures arwestati ainult selle wäikese kasuprotsendiga, mida sai Tallinna linnaapteek, kuid eraapteekide kasuprotsent ulatab sellest summast kaugelt üle. Siin on praegu õieti kaalu peal üheltpoolt 40.000 töölise ja õieti riigi huwid — rahwa enamuse huwid — ja teiselt poolt paarikümne apteekri huwid, kellel sellest kasu oleks, kui haigekassad wõimalikult pea ei hakaks rohtusid oma apteegist saama.

Seda seadust on põhjalikult läbi arutatud Wabariigi Walitsuses, on arutatud üldkomisjonis, on arutatud ka sellekohases alamkomisjonis asjasthuwitatud poolte juuresolekul, niihästi apteekrite, farmatsöitide kui ka haigekassa esitajate osawõtmisel ja kõigi rühmade esitajate arwamine üldkomisjonis oli, et see seaduseelnõu tuleks kiires korras wastu wõtta, wälja arwatud wast ainult põllumeeste rühma esitajad, kes wiimasel koosolekul millegipärast selle seaduse wastu olid. Ma usun, et ka meie uus Wabariigi Walitsus selles mõttes mitte tagurlisem ei ole kui lahkunud walitsus, et tema ka selle seaduse poolt on, ja seega ära langeb härra Holberg'i wäide, kes käesolewa seaduse arutamise edasilükkamist sellega põhjendas, et on waja uue walitsuse arwamist ja seisukohta nimetatud seaduse kohta teada saada. Usun, et uus Wabariigi Walitsus on samal seisukohal kui lahkunud walitsuski, aga kui tarwis peaks olema muudatusi ette wõtta käesolewas seaduses uue walitsuse seisukohadele wastawalt, siis wõiks ju uus walitsus seda teha II ja III lugemise wahel, kuid endise walitsuse arwamine kaldus igatahes sinnapoole, et meil tuleks Lääne-Euroopa eeskujul asuda apteekide monopoli kaotamisele ja jätta apteekide asutamiseks täielik wabadus. Sarnane kord on juba ammu mitmes Lääne-Euroopa riigis maksew ja ei ole seal mitte halbu tagajärgi andnud. Kõneallosew seadus on õieti üks esimene samm sinnapoole, ja mina loodan, et härrad rahwasaadikud wast niigipalju lubawad wastu tulla hai-

getele töölistele, ja vähemalt sellegi jõulukiingi neile wõimaldawad, et nad oma haiguse rawitsemiseks rohtu oma apteegist wõiksid osta. See wastutulek oleks üks wäiksematest, mille peale töölistel täielik õigus on.

Juhataja J. Tõnisson: Kõigepealt panen hääletamisele rkl. Jõeäär'e ettepaneku — wõtta päewakorra 9-da punkti järele wabamüügi apteekide awamise seadus II lugemisel. Uue numeratsiooni järele tuleks nimetatud seadus wõtta 13-ks päewakorra-punktiks, see on krediitseaduse X jao § 6 muutmise seaduse järele. (Hääletataks.) Ettepaneku poolt on antud 42 häält, wastu 31 häält, seega on ettepanek wastu wõetud.

Nüüd kujuneks päewakord siis nii, et I päewakorra-punktiks oleks Wabariigi Walitsuse ametisse kutsumine, II — Riigikogu juhatusese koosseisu täiendamine, III — komisjonide täiendawad walimised, siis läheks päewakord nii edasi, nagu ta eelmisest koosolekust järele jäi, ja tuleks 13-ks punktiks wõtta wabamüügi apteekide awamise seadus. Panen päewakorra täiendatud kujul hääletamisele. (Hääletataks.) Nähtawana on päewakord täiendatud kujul wastu wõetud.

2. Wabariigi Walitsuse ametisse kutsumine.

Juhataja Riigikogu esimees **J. Tõnisson:** Mul on au Riigikogule järgmist teatada: Sennise Riigiwanema härra dr. Akel'i poolt awaldatud kindlat seisukohta teades, et tema soowib walitsuse tegewusest tagasi astuda, teiselt poolt tundes Wabariigi Walitsuse otsust 10. detsembrist, et Wabariigi Walitsus soowib ametist lahkuda, olen mina oma kohuseks pidanud erateel Riigikogu rühmadega ühendusse astuda, et selgitada wõimalusi, kuidas meie saaksime wõimalikult ruttu uue walitsuse kujundada. Nende esialgsete läbirääkimiste ja kokkulepete teel on lugu nii arenenud, et minul wõimalik on juba täna Riigikogule teatada, et rkl. Jüri Jaakson, kellele mina ettepaneku olen teinud Riigiwanema kandidaadi ülesannet oma peale wõtta, mulle täna on kirjalikult teatanud järgmist: Riigikogu esimehele. Teie austawa ettepaneku puhul Wabariigi Walitsuse kujundamiseks algatust Riigiwanema kandi-

daadina enese peale wõtta, teatan, et minul korda on läinud walitsuse kujundamiseks järgmises koosseisus nõusolekut leida:

Jüri Jaakson — Riigiwanem.
Karl Einbund — siseminister.
Jaan Soots — sõjaminister.
Karl Pusta — välisminister.
Leo Sepp — rahaminister.
Karl Wirma — teedeminister.
Christjan Kaarna — töö-hoolekandeminister.

August Kerem — põllutööminister.
Hugo Rahamägi — haridusminister.
Rudolf Gabrel — kohtuminister.
Karl Ast — ilma portfelli minister.
Kaubandus-tööstusministri koht jääks wabaks.

Sel puhul on mul au Riigikogule ette panna Wabariigi Walitsust eeltähendatud koosseisus ametisse kutsuda.

Wabariigi Walitsuse ametisse kutsumine sünnib Riigikogu kodukorra § 102 põhjal lahtisel hääletamisel liht häälteenamusega. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Re'l.

A. Rei (sd.): Kahe sotsialistliku rühma nimel on mul au ette kanda järgmist teadaannet: Eesti wabariigi algusest saadik oleme meie asunud seisukohale, et igal rahwal on õigus wabalt ja iseseiswalt oma saatust määrata ja ise ennast walitseda. Sellelt seisukohalt wälja minnes oleme meie alati kaitsnud Eesti wabariigi iseseiswust ja rahwawalitsuslikku riigikorda. Meie oleme kindlal arwamisel, et ainult waba rahwawalitsusliku korra alusel poliitilist ja majanduslikku wõitlust pidades ühiseluliste uuenduste eest wõimalik on töötawate rahwahulkade seisukorda kestwalt parandada ja demokraatlikku wabariiki tõelikuks töötawa rahwa riigiks muuta. Rahwasaadiku Nani'soni mõrtsukalik tapmine ja 1. detsembri werised sündmused näitasid, missugune hädaoht ähwardab Eesti wabariigi iseseiswust ja demokraatlikku walitsemiskorda. See rühmitus, kes tahtis 1. detsembril salajase wandeseltliku sõjariistus mässu abil riigiwõimu enda kätte kiskuda, teab väga hästi, et rahwa määratu suur enamus tema wastu on, ja et tema ainult werise wägiwalla abil ja wõõraste püssitikkude toetusel wõiks Eestis riigiwõimu oma kätte saada ja oma käes pidada. Niisuguse wõõra wägiwalla walitsuse wastu

peawad kindlasti ja ühel meelel wastu astuma kõik need, kellel Eesti rahwa, eriti töötawate rahwahulkade huwid kallid on. Nende hädaohtude palge ees, mis ähwardawad Eesti riiklikku iseseiswust ja rahwawalitsuslikku korda, pidasid sotsialistlikud rühmad tarwilikuks osa wõtta uuesti moodustatawast walitsusest, et oma osawõtmisega riigiwalitsemise tegewusest toetada Eesti iseseiswuse ja demokraatia kaitsemist. Sotsialistlikkude rühmade esitajad Wabariigi Walitsuses tahawad seista selle eest, et walitsus kommunistide meeletut mässukatset maha surudes ei astuks reaktsiooni teele, waid wankumatult kinni pidades rahwawalitsuse põhimõttest ja kindlal käel kaitses riiklikku iseseiswust ja demokraatlikku korda, teostaks tarwilikkude sotsiaalsete uuenduste elluwimist.

Neil põhjustel hääletame meie ette pandud walitsuse poolt.

Juhataja **J. Tõnisson:** Palun neid Riigikogu liikmed, kes selle poolt on, et Wabariigi Walitsus ettekantud koosseisus ametisse kutsutaks, kätt tõsta. Kes wastu? Wastu ei ole keegi, seega on Wabariigi Walitsus ettekantud koosseisus ühel häälel ametisse kutsutud. Sõna on härra Riigiwanemal.

Riigiwanem **J. Jaakson:** Wäga lugupeetud rahwasaadikud! Riigikogu otsusel Wabariigi Walitsuse ülesannete teostamisele asudes, arwan oma kohuseks iseenese, kui ka Wabariigi Walitsuse teiste liigete nimel walimisel ülesnäidatud usalduse eest otsekohesemat tänu awaldada. Ametisse kutsutud Wabariigi Walitsus tahab töötada kõigelahemas ühenduses rahwaesitusega ja loodab, et walitsemise raskete ülesannete täitmisel ei jäta awaldamata kergendawat mõju see rõõmustaw asjaolu, et Wabariigi Walitsuse ümber on koondunud ühiseks tööks meie poliitiliste woolude esitajad, alates Riigikogu ühest tiiwast ja lõpetades teise tiiwaga. Oma töökawaga esineb Wabariigi Walitsus Riigikogule ühel lähemal Riigikogu koosolekul.

3. Riigikogu juhataja J. Tõnisson: Sel puhul on mul Riigikogule teada anda, et on tulnud järgmised teadaanded: „Riigikogule.

Teatan, et Riigikogu abiesimehe kohalt tagasi astun. K. Wirma," ja „Riigikogu esimehele. Teatan, et mina Riigikogu abiesimehe kohalt tagasi astun. J. Soots."

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühm seab kandidaadiks teise abiesimehe kohale rkl. Mihkel Martna. See teadaanne on rkl. Johanson'i allkirjaga. Põllumeeste Riigikogu rühma nimel teeb rkl. M. Martinson ettepaneku, Riigikogu esimese abiesimehe kohale walida rkl. A. Jürman. Riigikogu juhatuse liikmed walitakse Riigikogu kodukorra § 2 põhjal kinnisel hääletamisel. Palun sedelid wälja jagada. Esiteks tuleb hääletamisele ettepanek walida Riigikogu esimese abiesimehe kohale rkl. A. Jürman. Palun neid, kes rkl. A. Jürman'i Riigikogu esimese abiesimehe kohale walimise poolt on, kirjutada sedelile „poolt“, ja kes wastu, kirjutada „wastu“. (Hääletatakse.) Kas on kõik Riigikogu liikmed hääled ära andnud? Palun ettepanekuid teha häälte lugemise korra kohta. (Hüüded: Sekretärid.) Selle ettepaneku wastu ei olda, loen ettepaneku wastuwõetuks.

Hääletamise tagajärjed on järgmised: rkl. A. Jürman'i walimise poolt Riigikogu esimese abiesimehe kohale on antud 70 häält, wastu 9, erapooletuid 7, seega on rkl. A. Jürman walitud Riigikogu esimese abiesimehe kohale.

Walimisele tuleb rkl. Mihkel Martna Riigikogu teise abiesimehe kohale. Palun sedelid wälja jagada. Kes on rkl. M. Martna walimise poolt Riigikogu teise abiesimehe kohale, palun sedelile kirjutada „poolt“, kes wastu — „wastu“. (Hääletatakse.) Kas on kõik Riigikogu liikmed sedelid ära andnud? Häälte lugemise kohta jääb maksuma senine kord. Palun sekretääre häälte lugemisele asuda. Hääletamise tagajärjed on järgmised: rkl. M. Martna Riigikogu teise abiesimehe kohale walimise poolt on antud 67 häält, wastu 14, erapooletuid 2, seega on rkl. M. Martna teiseks Riigikogu abiesimeheks walitud.

4. Riigi majandusnõukogu ja komisjonide täiendawad walimised.

Rkl. Hasselblatt'i poolt on tulnud teadaanne, et tema riigimajapidamise aruande komisjonist tagasi

on astunud. Saksa-Balti ja Wene Riigikogu rühma poolt on ettepanek tehtud riigikaitse komisjoni walida rkl. de Vries ja riigi majapidamise aruande komisjoni — rkl. Seljugin. Rkl. Ast'i poolt on Riigikogu juhatusele kirjalik teadaanne tulnud, et tema redaktsiooni komisjonist tagasi astub. Rkl. Woiman teeb Eesti sotsiaaldemokraatliku partei Riigikogu rühma nimel ettepaneku, walida rkl. Ast'i asemele üldkomisjoni rkl. Woiman, koosseisu komisjoni rkl. Ast'i asemele rkl. Schütz, riigikaitse komisjoni rkl. Ast'i asemele rkl. Wain, wäliskomisjoni rkl. Ast'i asemele rkl. Johanson, kodukorra komisjoni rkl. Wirma asemele rkl. Kärner, Wene-Balti tehase komisjoni rkl. Wirma asemele rkl. Rei, majandusnõukogusse rkl. Wirma asemele rkl. Johanson, rahaasjanduse komisjoni rkl. Martna asemele rkl. Wain, hariduskomisjoni rkl. Wain'i asemele rkl. Schütz, riigi majapidamise aruande komisjoni rkl. Wain'i asemele rkl. Rei, üüriseaduse komisjoni rkl. Woiman'i asemele rkl. Peterson. Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud walida redaktsiooni komisjoni rkl. Gustawson.

Kas ollakse sellega nõus, et ma kõik ülesseatud kandidaadid korruga hääletamisele panen? (Wahelhüüe: Korraga! Hääletatakse.) Kõik esitatud kandidaadid on nähtawa enamusega wastawatesse komisjonidesse walitud.

5. 1925. aastal Redaktsiooni tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Aderkopp:** Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt 3. lugemisel wastuwõetud kujul ühe muudatusega, nimelt: § 3 punkt 1-ses ja 2-ses endise teksti „merewäkke ehk merekindlustesse“ asemel wõtta... wõi merekindlustesse“. mis keeleliselt õigem.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on redaktsiooni komisjoni ettepanek wastu wõetud.

6. Tulumaksuseaduse muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Anderkopp:** Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „tulumaksuseaduse muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

Esimene muudatus: seaduse pealkiri oleks mitte nii, nagu ta Riigikogu poolt vastu võetud — tulumaksu muudatuste seadus — vaid „tulumaksuseaduse muutmise seadus“, kuna seadust ennast nimetatakse „tulumaksuseadus“.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud.

Aruandja **A. Anderkopp:** Teine parandus, nimelt võtta igalpool §§ 11, punkt 1, § 21, 1, 2; 3, 4, 5; § 22, 1, 2; § 25, § 76, § 85, II osas sõna „tähendus“ asemele „märkus“, nagu meil viimasel ajal tarwitusel.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud.

Aruandja **A. Anderkopp:** Kolmas parandus, nimelt vastu võtta § 11, punkt 1 järgmine selgem ja ainult sõnaliselt muudetud tekst: „Märkus: Kinniswaradest tulusaamise kindlustamise ja hoidmise kuludeks loetakse ka hoonete korrashoidmise kulud“.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud.

Aruandja **A. Anderkopp:** Neljas parandus: Lugeda § 21 sõnade „abielusolijail“ asemel „abielulistel“ ja „mitteabielusolijail“ asemel „abielutuil“, mis keeleliselt lühidam ja missugune termin meil juba muudes seadustes tarwitusel olnud.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud, ja sellega seadus lõpulikul kujul vastu võetud.

7. Transiidi-wabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette, ja nähtawa enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Transiidi-wabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuwõetud kujul ilma muudatusteta.

8. Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Anderkopp** (loeb):

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. § 3 II punkt 1 a. teine lause järgmiselt vastu võtta: „Terwishoiu peawalitsusel on õigus lubada wäljaandmist wastawate maakonna- ja linnaarstide peale panna.“ Siin on selgitamise mõttes „ja“ juurde võetud.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb):
2. Sealsamas, kolmas lause järgmiselt vastu võtta „Piirituse normid määrab kindlaks terwishoiu peawalitsus“.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus vastu võetud.

Kaheksanda päwakorra-punkti aruandja rkl. Kornel ei ole kohal. Et Riigikogu ligi 2 tundi koos on istunud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.20 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.55 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäri kohal sekretäär **T. Kalbus**.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

9. Kaitseväeosade ja asutuste alla võetud ruumide üürinormide maksvuse pikendamise seadus — I lugemisel.

Aruandja äraolekul võtab oma peale aruandja kohustused rahaasjanduse komisjoni esimees rkl. Jürman. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman**: Tähenõudatud seadusega kaitseväeosade ja asutuste alla võetud ruumide üürinormide maksvuse pikendamise kohta tahetakse üheks aastaks neid üürinorme, mis olid maksmas 1924. a., maksma jätta ka veel tulewa aasta kohta, see on 1925. a. peale. Sest praegu on veel sõjawäeasutustel siiski hädatarvilik ruumi puudusel ühte ja teist asutust pidada eramajades, ja wastawalt on siis tarwis selle seadusega üürinormid kindlaks määrata.

Üürinormid olid eelmiste seaduste järele ainult üheks aastaks määratud, ja igal aastal tuleb seadust uuendada. Wiimased üürinormid, mis 1924. a. kohta maksma pandi, olid võrreldes 1914. a. üürinormidega tõstetud 120-kordseks. See on igatahes kõrgem norm, kui meil harilikult sunduslikud normid elukorterite kohta on. Kuna aga sõjawäeasutustest arwatakse, et nad rohkem korteri peale mõjuwad, rohkem seda korterit lõhuwad, siis selle tagajärjel on see norm kõrgem võetud. kui harilikud korterite sunduslikud normid. Selle seadusega jääks siis see norm 120-kordseks, võrreldes 1914. a. normiga, ka selle aasta peale maksma. Wastawalt on siis ka sõjaministeeriumi eelarwesse 1925. a. peale üles võetud wastawa kalkulatsiooni põhjal väljaminekud. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust I lugemisel wastu võtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu võetud.

Aruandja **A. Jürman**: Teen ettepaneku selle seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu võetud.

10. Riigitöölise Rahaasjanduse komisjoni üheksa seaduse aruandja L. Johanson: Kui Riigikogus oli arutamisel

riigiametnikkude üheksa seaduse seadus, siis tehti ettepanek seda seadust laiendada ka riigitöölise peale. See ettepanek võeti Riigikogus enamuse poolt II lugemisel wastu, kuid III lugemisel jäeti seaduse alt riigitöölised välja mõnesugustel põhjustel, eeldusega, et seda küsimust tuleb otsustada eriseadusega. Sellisekohane eriseadus oli esitatud sotsialistlikude rühmade poolt. Wabariigi Walitsus on selle seaduseelnõu kohta seisukoha võtnud ja oma poolt esitanud mõned muudatused, mis ka rahaasjanduse komisjoni poolt wastu võeti. Öieti Wabariigi Walitsus esitas seaduseelnõu sel kujul, nagu ta on Riigikogu liigetele laiali laotatud. Rahaasjanduse komisjon on siin muudatuse teinud ainult § 1. Wabariigi Walitsuse redaktsioonist wõis järeldada, et toetust wõiwad ka need saada, kes enne 1. detsembrit 1924. a. on olnud kuus kuud järgimööda teenistuses. Kuna aga rahaasjanduse komisjon pidas seda liig awaraks. Siis muutis ta redaktsiooni nii, et toetust wõiwad need saada, kes 1924. a. jooksul 15. detsembriks kuus kuud riigiasutustes wõi ettewötetes teenistuses on olnud.

Wabariigi Walitsuse ettepanekul on ka välja jäetud käesolewa seaduse alt oma põhikirja alusel töötawate ettewõtete töölised, kuna neile töölisele wõiwad ettewõtted ise üheksa seadusega määrata, sest takistusi selleks seaduses ja põhimäärustes ette nähtud ei ole.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu I lugemisel wastu võtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu võetud.

Aruandja **L. Johanson**: Teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewast waheaega mitte pidada.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

11. Riigiasutuste Rahaasjanduse
1924. a. kredii- komisjoni aru-
tide sulgumise andja **A. Jürman:**
seadus — Käesolew seaduseelnõu
I lugemisel. riigiasutuste 1924. a.
krediitide sulgumise

kohta on meil igal aastal kordu w seadus olnud. Sellega tahetakse ära lõpetada krediitide wäljaandmist, mis on järele jäänud ja mis ei ole käesolewa eelarwe-aastaga mitte ära tarwitatud, et neid ei saaks otsekohe ümber kanda järgmise aasta eelarwesse ja seal edasi tarwitada. Selle seadusega sulutakse kõik krediidid, mis on üle jäänud 31. detsembriks. Peale selle on aga selles seaduses § 2-ne ja § 4-as, mis näewad ette, missuguseid krediite wõiks siiski awada ka järgmise aasta eelarwe kaudu. Selles läheb käesolew seaduseelnõu lahku eelmiste aastate samasugustest seaduseelnõudest, kuna § 2-ses on täpsemalt ära tähendatud need krediidid, mida wõib üle kanda ühest aastast teise. Nimelt on üles loetud operatsioonifondid, ehitustööde peale äratarwitatawad krediidid, kinniswarade ostmise krediidid, riigiwõlgade ja protsentide tasumine jne. See on arusaadaw, et neid tuleb edasi kanda, kuna need on sarnase iseloomuga krediidid, mida harilikult mitme aasta kohta tarwitatakse. Selle poolest on see seadus täiendatud, kuna siin selles seaduses on üksikasjalikult üles loetud wõrreldes eelmise aasta seadusega, muidu on aga põhimõttelikult see seadus endine.

Alguses oli kawatus seda seadust maksma panna pikema aja peale, kuid oli arwamine, et eelarwe-seadust suudetakse järgmisel aastal wastu wõtta Riigikogu poolt, ja see lahendab kõik need küsimused. Sellepärast wõeti esitatud seaduseelnõu, mis alguses kawatseti pikema aja peale maksma panna, lõpulikult wastu ühe aasta peale.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman:** Teen ettepaneku selle seaduseelnõu I ja II lugemise wahel mitte kolmepäewalist waheaega pidada.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

12. 1925. aasta Rahaasjan-
eelkrediitide duse komis-
awamise ja tar- joni aruandja **A.**
witamise seadus Jürman: Käesolew
— I lugemisel. seadus on jällegi igal
aastal kordu w seadus.

See on sellepärast, et meil ei ole suudetud eelolewa aasta kohta eelarwet wastu wõtta enne aasta algust, waid meie eelarwe wastuwõtmine wenib sama eelarwe-aastasse. Ka tänawu ei saa eelarwet arutama hakata käesolewa aasta lõpul, waid eelarwe-aasta algul. Sellega tõuseb küsimus, kuidas kasutada ja tarwitada krediite, et katta teatud wäljaminekuid selle aja jooksul, kui weel eelarwe aasta kohta wastu wõetud ei ole. On esitatud wastaw seaduseelnõu, mille põhjal luba antakse tulewa-aasta, see on 1925. a. kohta, riigi wäljaminekuid katta sel teel, et iga kuu kohta wõetakse $\frac{1}{12}$ osa möödaläinud aasta eelarwest, kusjuures arwesse wõetakse korralises eelarwes kui ka lisaeelarwes juurdewõetud summad. Niikaua, kui eelarwe lõpulikult wastu wõetakse, saawad riigiasutused summasid $\frac{1}{12}$ osa läinudaasta eelarwest.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman:** Panen ette käesolewa seaduseelnõu juures I ja II lugemise wahel kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

13. Krediitseaduse Rahaasjan-
X jao § 6 muut- duse komis-
mise seadus — joni aruandja
I lugemisel. **W. Hasselblatt:**
Lugupeetud Riigi-

kogu liikmed! Riigikogu liigete härrade Holberg'i ja Rütli pool esitati seaduseelnõu, millega taheti tõsta aktsiapankade ja kinnistuseltside põhikapitaal kuni 50. miljonini. Rahaasjanduse komisjon läbi waadates seda seaduseelnõu, jõudis otsusele, et aktsiapankade suhtes põhikapitaali alammäära kindlaksmääramine on tingimata tarwilik, kuna kinnistuseltside suhtes seda praegusel ajal oleks raske läbi wiia, sest meil puudub tegelikult kinnistusasjanduse alal kindel seadusandlus.

Rahaasjanduse komisjon leidis tarwilikuks läbi kalkuleerida alammäär 50 miljonit, mis esitajate poolt oli ette pandud, ka selles suhtes, kuidas põhikapitaali alammäära tuleks määrata, ja jõudis otsusele, et linnad tulewad kolme ossa jagada. Tallinna kohta tuleks 50. miljonit, Tartu, Wiljandi, Pärnu, Rakwere kohta 15. miljonit, teiste väiksemate linnade ja alewite kohta 5 miljonit. Sellejuures näitas rahaasjanduse komisjon, et korraga neid nõudmisi üles seada ei saa, waid praegusel ajal tuleb wõimalus anda seda põhikapitaali Tallinnas suurendada ühe aasta jooksul 30 miljonit ja kahe aasta jooksul 50 miljonit peale. Et käesolew nõudmine teeb tarwilikuks määrusi wälja anda, siis on selle seaduse II-se jaos rahaministrile õigus ette nähtud sarnast määrust wälja anda.

Weel üks märkus kinnistusaktsiaseltside kohta. Kui meie praegusel ajal oleksime wastu wõtnud rkl. Holberg'i ja Rütli ettepaneku, siis oleksime sellega kõik kinnistusaktsiaseltsid maha surunud. 1. jaanuaril 1923. a. oli kõigi nende aktsiaseltside kapitaal kokku 28 miljonit. Selge on, kui meie igäühelt nõuaksime 50 miljonit, siis suruksime need aktsiad alla. Kas see soowitaw on wõi mitte, selle kohta pikemalt rääkida ei maksa. On aga selge, et kinnistusaktsiaseltside suhtes on rohkem mõõduandew kui põhikapitaal, reserwkapitaal ja seltside edasi kinnistustepingud, mis kindlustawad kodanikka, et nad saawad oma preemia wälja maksta.

Rahaasjanduse komisjoni nimel on mul au selle peale tähelpanu juhtida, et kinnistuseltside seadused, mis meil Wenest päritud, on wananenud, ja osalt täiesti puuduwad. On tungiwalt tarwis, et kinnistusasjandus kindlale seaduslikule alusele pandaks.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen

ettepaneku, käesolew seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **W. Hasselblatt**: Teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu juures kolmepäewalist waheaega I ja II lugemise wahel mitte pidada.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

14. Wabamüügi Üldkommissi-
apteekide awa- joni aruandja **R.**
mise seadus — Penno kannab
II lugemisel. ette, ja eraldi
hääletamisel
wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu peal-
kirija §§ 1—3.

Wabamüügi apteekide awamise seadus.

§ 1. Wabamüügi apteegid riigis on terwishoidlikud asutused ja jagunewad esimese ja teise järgu apteekideks.

Esimesse järku loetakse apteek, kus on terwishoiu peawalitsuse ettepanekul töö-hoolekandeministri poolt kinnitatud täielik sissesead ja farmatsöitiline laboratoorium ning kõik farmakopeas tähendatud arstimiswahendid.

Teise järku loetakse apteek, kus arstimiswahendid on terwishoiu peawalitsuse ettepanekul töö-hoolekandeministri poolt kinnitatud piiratud nimekirja järele. Teise järgu apteegil ei ole laboratoorium sundlik.

Järelwalwe, et apteek tarwiliku sisse-seadega ja nõuetawate arstiwahenditega warustatud oleks, kuulub terwishoiu peawalitsusele.

§ 2. Tarwiliku apteekide wõrgu üle riigi määrab kindlaks töö-hoolekandeminister terwishoiu peawalitsuse ettepanekul, aluseks wõttes, et üks apteek tuleks läbisegi iga 5000—8000 elaniku kohta maakonnas (ihes linnadega).

Linnades wõiwad olla ainult esimese järgu apteegid.

§ 3. Esimese järgu apteegi awamiseks maakohas, kus on juba teise järgu apteek, on eesõigus kohaliku apteegi

omanikul; wiimane kaotab apteegipidamise õiguse selles maakohas, kui ta ei ole kolme kuu jooksul, arwates terwishoiu peawalitsuse sellekohase teadaande kättesaamise päewast, nõusolekut awaldanud apteeki muuta esimesejärguliseks, wõi kui ta ühe aasta jooksul ei ole seda muutmist teostanud.

Teise järgu apteegi omanikul on õigus igal ajal oma apteeki esimese järgu apteegiks muuta, wastawaid määrusi silmas pidades.

Apteegipidajal on õigus oma apteeki teistesse ruumidesse ümber paigutada, sellekohasel terwishoiu peawalitsuse loal.

Aruandja **R. Penno** (loeb):

§ 4. Linna serwades, suwituskohtades jne., kus rohu abi elanikkudele tuleb kättesaadawaks teha, kus aga wõimalus puudub apteegi awamiseks, wõidakse ellu kutsuda terwishoiu peawalitsuse loal lähema apteegi wõi lähemate apteekide poolt ühiselt ajutised apteegid wõi abi-apteegid (filiale), mille kohta makswad teise järgu apteekide kohta ülesseatud nõudmised.

Siin on wäike wiga, nimelt pärast sõna „linna serwades“ peab olema komma.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Häälletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 wastu wõetud.

Aruandja **R. Penno** (loeb):

§ 5. Õigus wabamüügi apteeki awada ja pidada on maakonna, linna- ja alewi omawalitsustel, haigekassadel ja kõrgema haridusega Eesti wabariigi kodanikkudest rohuteadlastel, kellel täielikud kutseõigused, kusjuures awamise eesõigus on maakonna, linna ja alewi omawalitsustel.

M. Martinson (põl.): Teen ettepaneku § 5 wastu wõtta järgmisel kujul: Õigus wabamüügi apteeki awada ja pidada on maakonna ja linna omawalitsustel ja kõrgema haridusega Eesti wabariigi kodanikkudest rohuteadlastel, kellel täielikud kutseõigused, kusjuures awamise eesõigus on maakonna ja linna omawalitsustel.

A. Jõeäär (sd.): Lugupeetud härrad rahwasaadikud! Kui härra Martinson'i poolt tehtud parandus-ettepanek wastu wõetakse, siis kaotab käesolew seadus täiesti oma mõtte. Selle seaduse mõte on just see, et anda haigekassadele wõima-

lus apteekte awada, siinjuures peab tähendama, et üldkommisjoni poolt muudetud redaktsiooni järele haigekassad ei ole asetatud mitte samasugusesse eesõigustatud seisukorda, nagu omawalitsused, et nad wõiksid registreerimise korras apteekte awada, waid on täiesti jätetud ärrippuwaks töö-hoolekandeministri heaksarwamisest, see on nad wõiwad ainult ministri loaga apteekte awada. Kui sarnane kitsendatud õigus on selles seaduses wastu wõetud ja kui siis ka seda õigust tahetakse maha kärpida, siis ei oleks üldse mingit wadjadust olnud selle seaduse järele ja selletõttu waidlen ma kõigekategeoorilisemalt härra Martinson'i ettepaneku wastu.

W. Hasselblatt (sks.): Et käesolewa paragrahw wastuwõtmise korral maakonna ja linna omawalitsustel oleks õigus ka väljaspool oma tegewuspiirkonda apteekte awada, siis teen ettepaneku, nimelt täiendaksin härra Martinson'i ettepanekut sellega, et sõna „linna omawalitsustel“ järele lisataks juurde „oma administratiiv-piiride jaoks.“ Ühtlasi ühinen sisuliselt rkl. Martinson'i ettepanekuga.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku wiimases reas kustutada sõnad: „ja alewi“; paragrahw kõlaks siis järgmiselt: ... „kusjuures awamise õigus on maakonna ja linna omawalitsustel“.

Ma ei tee oma ettepanekut mitte wälja minnes sellest seisukohast, et mina oleksin apteekide awamise wastu alewites. Just ümberpöördult — ettepaneku, alewitele sarnast õigust anda, tegin alamkommisjonis ja kaitsesin seda ettepanekut üldkommisjonis. Mina leian, et loomulik ei ole, kui wäikesel Baltiski linnal õigus on apteeki pidada, Nõmme alewil aga mitte. Ei ole aga otstarbekohane eesõigust anda alewi omawalitsustele põhjusel, et siin wõib tekkida segadus. Jääb arusaamatuks, kellel siis tõeliselt eesõigus on: kas maakonnal wõi alewil, sest ka alewid on maakonna piirides, nii ei oleks eesõigust õieti kummalgi. Tegelikult on eesõigust alewitel waewalt waja. Et maakondadel juba apteegid olemas ja maakondade ülesanded märksa suuremad on, kui alewitel, siis on ebaloomulik, kui eesõigus maakonna piirides apteekide awamiseks oleks maakonnawalitsusel.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja R. Penno: Härra rkl. Martinson'i ettepanek on õieti see wana tekst, mis oli endisel seadusel, mida nüüd Wabariigi Walitsuse eelnõuga muuta tahetakse haigekassade kasuks. Rkl. Martinson'i ettepanek jätab wälja haigekassad ja ka suuremad alewi omawalitsused, mida üldkommisjon tarwilikuks pidas siiski apteekide awamise õiguse osaliseks arwata. Alewitel, iseäranis näiteks Nõmme alewil oleks oluline tarwidus samasugust õigust saada, nagu see on vähematel linnadel, nagu näiteks Paide ja Baltiski, mis oma elanikkude arwu poolest vähemad, kui Nõmme alew. Selle tõttu on õieti alewi omawalitsuse õigus seadusesse ka sisse wiidud ja see eesõigus tuleks ka alewitele ja haigekassadele lubada, mille wastu ka alamkommisjon ega üldkommisjon ei olnud. Haigekassadele õiguse andmise kohta on juba rkl. Jõeäär'i poolt põhjusi pikemalt ette toodud ja ma ei hakka neid siin enam kordama.

Mis puutub rkl. härra Hasselblatt'i ettepanekusse, siis ei saa sellega päri olla selles mõttes, et kui lubada ainult oma administratiivpiirkonna jaoks awada, siis see mõiste „jaoks“ jätab lahtiseks, kas wõib näiteks maakond awada apteeki linnades. Kui ei, siis tuleks praegumaks wa seaduse järele awatud apteegid sulguda. Minu teada on maakondade jaoks apteegid awatud Kuressaares ja Wiru maakonnas — Rakweres. Need tuleksid nüüd sulguda wõi wäljaspool linna administratiivpiirkonda wiia. See teeks raskusi ja oleks ülearune, kuna ometi maaelanikud neid tarwitawad, sellepärast, et nendel keskastustesse ametitalituses tuleb linna minna ja oleks täiesti ülearune neid apteeki sealt nüüd wälja wiia. See on täiesti wastuwõtmatu ettepanek.

See ettepanek, mida härra Juhkam on esitanud, sellega mina komisjoni nimel ühineda ei saa, kuna aga isiklikult wõin tähelpanu juhtida järgmistele paragrahwidele, nimelt § 9, kus tegelik eesõiguse kasutamine käsitatud on, seal on alewiwalitsuse eesõigus wälja jäetud. Isiklikult pooldaksin selle wastuwõtmist.

Juhataja **J. Tõnisson:** Esitatud parandustest on rkl. Martinson'i ja rkl. Hasselblatt'i parandused sisemises ühenduses. Kui rkl. Martinson'i ettepanekut wastu ei wõeta, siis — sain ma aru — rkl. Hasselblatt ei soowi oma, et-

tepanekut mitte hääletamisele panna. (W. Hasselblatt, sks.: Ei ole tarwis.) Nii siis panen kõigepealt hääletamisele rkl. Martinson'i ettepaneku. Kui see wastu wõetakse, siis tuleb hääletamisele weel rkl. Hasselblatt'i ettepanek. Kui rkl. Martinson'i ettepanek tagasi lükatakse, siis langeb rkl. Hasselblatt'i ettepaneku hääletamine ära. Igal juhtumisel aga tuleb rkl. Juhkam'i ettepanek hääletamisele. Ma asun siis selles järjekorras hääletamisele ja palun neid... (J. Holberg, põl.: Paluksin lahus hääletada, seal on kaks sõna wälja jäetud.) Mis rkl. Martinson'i poolt esitatud, see on täielik ettepanek. Ma kannan weel kord ette, kui wahest ehk meeles ei ole. Rkl. Martinson'i ettepanek on nii: „§ 5 wastu wõtta järgmisel kujul:

Õigus wabamüügi apteeki awada ja pidada on maakonna ja linna omawalitsustel ja kõrgema haridusega Eesti wabariigi kodanikkudest rohuteadlastel, keillel täielikud kutseõigused, kusjuures awamise eesõigus on maakonna ja linna omawalitsustel.“

Nii, et ma siin terve selle paragrahwi hääletamisele panen. (Hääletatakse.) Rkl. Martinson'i ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Järelikult langeb ära wajadus rkl. Hasselblatt'i ettepanekut hääletada, ja tuleb hääletamisele rkl. Juhkam'i ettepanek kustutada wiimases reas sõnad „ja alewi“, nii et § 5 lõpp kõlaks järgmiselt: „... eesõigus on maakonna ja linna omawalitsustel.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Juhkam'i ettepanek wastu wõetud. Panen hääletamisele § 5 ühes wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5 wastu wõetud.

Aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 6—18.

§ 6. Maakonna ja linna omawalitsustel on õigus apteeki awada teadaande korras. Teadaanne tuleb esitada terwishoiu peawalitsusele apteegi registreerimiseks vähemalt kaks nädalat enne apteegi awamist.

Alewi omawalitsustele ja haigekassadele annab apteekide awamiseks loa tööhoolekandeminister.

Omawalitsused ja haigekassad wõiwad oma tegewuse piirkonnas apteeke awada ka wäljaspool apteekide wõrku. Niisuguste apteekide wõõrandamine §§ 5 ja 7 tähendatud rohuteadlastele on keelatud.

§ 7. Apteekide awamise ja pidamise loa wäljaandmine rohuteadlastele sünnib terwishoiu peawalitsuse ettepanekul tööhoolekandeministri otsusel, kusjuures kandidaatide haridusjärku ja farmatsöitilist praktikat silmas peetakse.

Kandidaatide hulgast maha kustutada on õigus neid:

- a) kes kord juba apteegi omanikud olnud;
- b) kellele kord juba apteegi awamise luba wälja antud;
- d) kelle abikaas on apteegipidaja.

§ 8. Apteegipidamise õigus läheb apteegi omaniku surma korral pärijatele, kui pärijaks on pärandaja abikaas wõi lihane laps ja kui see pärija on kõrgema eriharidusega rohuteadlane, ehk rohuteadust õppija.

Kui rohuteaduse õppija, kes apteegi pidamise õiguse omanud, 6 aasta jooksul kõrgemat rohuteadlikku eriharidust ei omanda, kaotab ta apteegi pidamise õiguse.

§ 9. Apteegipidaja wõib oma apteegi wõõrandada asutustele ja isikutele, kellel käesolewa seaduse põhjal apteekide awamise ja pidamise luba on, sellest kahe nädala jooksul peale ostu-müügi lepingu sõlmimise päewa teatades terwishoiu peawalitsusele ja kohalikule maakonna ja linna omawalitsusele.

Apteegi rentimine on keelatud, wälja arwatud § 10. ettenähtud juhtumised.

Kohalikul maakonna ja linna omawalitsusel on apteegi wõõrandamisel ostueesõigus, mida ta wõib teostada kahe kuu jooksul, arwates selles paragrahwis tähendatud teadaande kättesaamise päewast. Juhtumisel, kui mõlemad omawalitsused soowiwad sama apteegi kohta ostueesõigust tarwitada, otsustab küsimuse tööhoolekandeminister.

Eraisikutel on õigus korraga pidada ainult üht apteeki, wälja arwatud § 4 ettenähtud juhtumised.

Abiapteeki wõõrandada, rentida § 10 ettenähtud juhtumisel ja pärandada wõib ainult ühes apteegiga, mille poolt ta ellu kutsutud.

§ 10. Apteegipidaja surma puhul, kui apteegipidamise õigus § 8 nõuete põhjal pärandataw ei ole, wõiwad pärijad — lesk wõi alaealised lapsed — apteeki wastutawa walitseja-rohuteadlase (§ 16) juhatusel edasi pidada:

a) lasteta lesk wiis aastat abikaasa surmapäewast arwates;

b) lastega lesk ja

d) alaealised lapsed kunni laste täisealiseks saamiseni, kuid mitte alla wiie aasta, arwates pärandaja surmast. Kui aga pärijaks on täisealised lapsed wõi kaugevalt sugulased, antakse neile õigus apteeki wõõrandada kahe aasta jooksul sennise pidaja surmapäewast arwates.

Pärijatel on õigus nimetatud tähtaegade jooksul apteeki wõõrandada wõi wälja rentida, omawalitsusele, haigekassale wõi kõrgema eriharidusega rohuteadlasele, kellele apteegi awamise ja pidamise õigus (§§ 5, 6 ja 7).

§ 11. Sennised apteegi pidajad mitte-rohuteadlased, kes § 10 alla ei kuulu, on kohustatud kolme aasta jooksul, käesolewa seaduse maksmahakkamise päewast arwates, oma apteeki § 9 nõuete kohaselt wõõrandama.

§ 12. Apteekriabilistel, kes enne käesolewa seaduse maksmahakkamist apteegi omandanud, on omanduseks olewa apteegi pidamises, wõõrandamises ja pärandamises kõik õigused, mis seadus kõrgema rohuteadusliku eriharidusega apteegi omanikkudele annab.

§ 13. Rendilepingud, mis enne käesolewa seaduse maksmahakkamist apteekide pidamise kohta makswad, tunnistatakse makswateks kunni nende tähtaja lõpuni, kuid mitte kauem wäljarentija enese õiguse lõppemist selle apteegi peale.

§ 14. Apteegipidamise õigus kustub:

1) kui selle õiguse omanik seadusjõusse astunud kohtuotsuse järele on mõistetud sunnitööle, wangiroodu, parandusmajja wõi kindlusesse õiguste kaotamise wõi kitsendamisega, samuti ka siis, kui see õigus on temalt ärawõetud kohtu teel;

2) kui omanik ise oma apteegiõigusest lahti ütleb wõi apteegi seaduswastaselt edasi rendib;

3) kui apteek on häwitatud tulekahjust wõi mõnest muust loodusjõust ja kui omanik ei ole temale antud tähtaja jooksul apteeki uuesti korda seadnud;

4) kui omanik ei ole apteeki awanud ühe aasta jooksul arwates loa wäljaandmise päewast;

5) selle seaduse §§ 8, 10 ja 11 nimetatud juhtumistel, kui sennine pidaja ise ettenähtud tähtaegil apteeki wõõrandanud pole;

6) selle seaduse § 3 ettenähtud juhtumistel esimese järgu apteegi awamise päewast arwates, selles maakohas.

Ajutise apteegi ehk abiapteegi (filiale) õigus kustub, kui selle asemele töö-hoolekandeministeeriumi poolt lubatud alaline apteek awatakse.

Töö-hoolekandeministeeriumil on õigus käesolewas paragrahwis p. 4 §§ 3 ja 8 ettenähtud tähtaega mõjuwatel põhjustel pikendada.

§ 15. Terwishoiu peawalitsus kuulub „Riigi Teatajas“ igast apteekide wõrgus wabanewast wõi uuesti awatawast apteegist, kutsudes üles asutusi ja isikuid, kellel § 5 järele õigus on apteegi awamise, wõi pidamise loa saamiseks, kolme kuu jooksul soowist peawalitsusele teatama. Ei esitata selle tähtaja jooksul soowiawaldusi, antakse apteegipidamise luba selle apteegi kohta esimesele soowijale, kes § 5 nõuetele wastab.

§ 16. Apteegiomaniik on kohustatud aja jooksul, mil ta ise tegelikult apteeki juhatada ei saa, pidama kõrgema eriharidusega täieliku kutseõigusega Eesti kodanikkudest seaduslikus korras kinnitatud wastutawa walitseja rohuteadlase (juhataja). Samadele nõuetele wastaw walitseja-rohuteadlane peab ka omawalitsuse ja haigekassa apteeka juhtima.

Mitte juhtiwatel kohtadel apteekides wõiwad ainult igakordsel töö-hoolekandeministeeriumi loal töötada ka wõõrast kodakondsusest rohuteadlased, kui neil wastawad kutseõigused.

§ 17. Apteegipidajad, wastutawad walitsejad ja apteekides töötaw farmatsöitiline personaal peawad riigikeelt oskama.

§ 18. Käesolewa seaduse maksma hakkamisega tühistub Riigikogu poolt 30. now. 1922. a. wastuwoetud wabamüügi apteekide awamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 151/152 — 9. detsembril 1922. a.).

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Holberg'i poolt on tulnud ettepanek wõtta juurde uus paragrahw 19, mis kõlab järgmiselt: „Haigekassadel on õigus apteeki

awada oma liigete jaoks töö-hoolekandeministri loaga.“

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **R. Penno**: See paragrahw ei ole kooskõlas wastuwoetud seadusega. Seadus näeb ette wabamüügi apteegi, kus kõigile arstimiswahendid müüakse. See paragrahw oleks kohane apteekide seaduses, mis käsitaks ambulatooriumi apteekide ja teisi sarnaseid. Meil aga käesolew seadus nende awamise korda ette näha ei taha ja selle tõttu ei saa mina tehtud ettepanekuga ühineda.

Juhataja **J. Tõnisson**: Panen rkl. Holberg'i poolt esitatud § 19 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 19 tagasi lükatud.

Korra kohta on sõna rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Teen ettepaneku homme kell 5 õhtul ära pidada Riigikogu koosolek ja päewakorda wõtta:

1. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla woetud ruumide üürinormide maksuse pikendamise seadus — II lugemisel.

2. Riigitööliste ühekordse toetuse seadus — II lugemisel.

3. Riigiasutuste 1924. a. krediitide sulgumise seadus — II lugemisel.

4. 1925. a. eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — II lugemisel.

5. Krediitseaduse X jao § 6 muutmise seadus — II lugemisel.

6. Wabamüügi apteekide awamise seadus — III lugemisel.

7. Laewakinnistuseseaduse muutmise seadus — III lugemisel.

8. Riigimaksu ära kaotamise seadus raudtee weotariifis riigiraudteel — III lugemisel.

9. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

10. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseadus — I lugemisel.

Põhjenduseks wõiks seda öelda, et neljapäewal tuleb Riigikogus wististi lisaeelarwe arutamisele. Lisaeelarwe on tänawu kaunis suur, ja oleks soowitaw, et selleks ajaks teised seaduseelnõud, mis pooleli, wastu woetaks. Muidu wõib juhtuda, et meie sel nädalal oma tööga lõpule ei jõua.

J. Holberg (põl.): Mina arwan, et ei ole otstarbekohane homme pärast lõunat koosolekut määrata. Sellega ei saada midagi kätte ja asja oleks võimalik paremini lahendada järgmisel wiisil: määrata neljapäewal kaks koosolekut ja reedel üks koosolek. Selle põhjenduseks toon ette esiteks seda, et üldkommisjonis on praegu palju rutulisi küsimusi, mis homme ära tulewad otsustada, ja mis sel nädalal wastu wõetud peawad saama. Paljud neist on väga lähidalt eelarwega seotud, nagu koosseisude muutmine põllutöministeeriumis ja palju teisi wäiksemaid küsimusi. Meil ei ole võimalik komisjoni koosolekut kella 12 ajal pidada, sest praegune komisjoni juhataja on nüüdne Riigiwanem ja abiesimees on sõjaminister, ning juhatusel on tarwis oma asjad üle anda ja uus juhatus moodustada, et kuidagi komisjon jälle tööle wõiks asuda, ja rutulisele küsimuste lahendamisele asuda. Just sellepärast ei ole otstarbekohane homme kell 5 p. l. koosolekut ära pidada. (L. Johanson, sd.: Kella 3 ajal on ka võimalik.) Kella 3 ajal ei saa kõik inimesed kokku tulla. (L. Johanson, sd.: Kas Riigiwanem sinna tuleb?) Ta tuleb tingimata. (M. Martinson, põl.: Sel ajal on kateised komisjonid. L. Johanson, sd.: Teisi komisjone ei ole.) Kui neljapäewal kaks koosolekut pidada — enne ja pärast lõunat — ja reedel üks koosolek, saadakse sama kätte. Pealegi ei ole homsesse päewakorda wõetud seaduseelnõud nii hädapärased, kui need, mis üldkommisjonis järke ootawad. Neil motiividel arwan, et otstarbekohane on homme koosolekut mitte pidada.

H. Bauer (krst.): Härra rkl. Johanson'i ettepanek tuli kaunis ootamata. Meil on homme ülikooli komisjon koos ja Tartu ülikoolist on kolm esitajat Tallinna kutsutud. Neile nüüd ära öelda on raske, ülepea ei ole hea, kui ootamata niisuguseid ettepanekuid tehakse. Riigikogu wõib ju neljapäewal kaks koosolekut ära pidada, sellega saab sedasama kätte.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud homme kell 5 Riigikogu koosolek pidada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, wastu — 27, seega on ettepanek tagasi lükatud.

15. Laewakinnistusseaduse muutmise seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **A. Reikannab** ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Laewakinnistusseaduse muutmise seadus. („Riigi Teataja“ nr. 77/78 1924. a.)

Laewakinnistusseaduse § 14 pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 14. Awaldusele laewa kinnistusraamatutesse sissekandmiseks lisatakse juurde peale notariaalseaduses ettenähtud dokumentide weel:

1) tõendus, et laewaomanikul õigus on Eesti lipu ülestõstmiseks (Kaub. sead. §§ 122—122⁷; sead. nr. 45—1919);

2) laewatunnistus (Kaub. sead. § 103; sead. nr. 45—1919);

3) mõõtkiri (sead. nr. 66—1924).

Esimeses lõikes pp. 1 ja 3 tähendatud tunnistusi wõib kinnistusosakonnale esitada ka notariaalses ära kirjas.

Ehituselolewate laewade kinnistusraamatutesse kandmiseks tuleb ette panna eespool tähendatud dokumentide asemel meriasjanduse peawalitsuse poolt wäljaantud sellekohane akt. Nimetatud akti tegemise ja wäljaandmise kord määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse määrusega, mis awaldatakse „Riigi Teatajas“.

16. Riigimaksu ärakaotamise seadus raudtee weotariifiis riigi raudteedel — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Ipsberg**: Tuletan Riigikogu liigetele meelde, et käesolew seadus anti omal ajal pärast I lugemisel

wastuwõtmist rahaasjanduse komisjoni. Nimelt oli kahtlus tekkinud, kas ei tõuse raudteede maksu ärakaotamisel raudtee weodokumentide pealt tempelmaksu uuesti nõudmine ellu. Kuna wiimane maks ära kaotati. Peale selle tõusis weel teine küsimus üles, ja nimelt, kuidas on lugu eraraudteedega. Nende küsimuste lahendamiseks wõttis ka walitsus oma seisukoha ja need seisukohad on rahaasjanduse komisjonis läbi arutatud ja seletuskirjas lähemalt ära tähendatud, nimelt et need kartused asjata on. Aga et siiski seadusele teatawat selgust anda, on temale mõned sõnad juurde pandud. Nimelt on selgelt wälja öeldud, et see

maks kaotatakse ära ainult riigi raudteedel, kuna see endises redaktsioonis puudus. Edasi on teisele osale juurde lisatud, et tempelmaksu lõpulikult ärakaotamine selge oleks: „kusjuures 22. jaanuaril 1919. a. weotariifi määrus tempelmaksude kaotamise asjus raudtee weodokumentide pealt jõusse jääb“. Nende lisamuudatustega on see seadus II lugemisel esitatud.

(Aruandja **K. Ipsberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.)

Riigimaksu ärakaotamise seadus raudtee weotariifis riigi raudteedel.

Posliniseadustiku §§ 385—390 (Sead. k. V k.) ja Ajutise Walitsuse poolt 22. jaanuaril 1919. a. wastuwõetud weotariifi I jao § 11 („Riigi Teataja“ nr. 5 — 1919. a.) kaotawad maksuse riigi raudteedel, arwates 1. jaanuarist 1925. a.

Sellest päewast peale arwatakse raudtee tariifide maksuarwud täies summas raudtee üldsissetulekuks, kusjuures 22. jaanuari 1919. a. weotariifi määrus tempelmaksude kaotamise asjus raudtee weodokumentide pealt jõusse jääb.

17. Hoolekandeseadus — II lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson**: § 93 loeti läinud koosolekul ette, kuid koosolek lõpetati enne ära, ja paragrahw jäi selletõttu hääletamata.

Juhataja **J. Tõnisson**: § 93 kohta on tehtud rkl. K. Tamm'e poolt redaktsiooniline parandus, sõna „Esimeses“ asemel wõtta sõna „Eelmises“. Et aruandja parandusega on ühinenud, siis ei tule see eraldi hääletamisele. Panen § 93 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 93 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu § 94.

§ 94. Kui § 92 nimetatud isiku ülalpidamisel on tema perekond ja wiimasel ei ole omaette sissetulekut, korraldatakse perekonnale abiandmist selle walla, alewi wõi linna poolt, kus perekond wiib, kuid selle walla, alewi wõi linnawa-

litsuse kulul, kus perekonna toitja alaline elukoht on.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 95. Ambulatoorsel wõikodusel rawitsusel olewatele isikutele ja nende perekondadele, samuti ka haigemajades rawitsusel olewate isikute perekondadele antawa päewase toidunormi ja selle rahalise wäärtuse iga aasta kohta määrab kindlaks hoolekandenõukogu.

K. Tamm (põl.): Siin on jälle redaktsioon mitte täpne, näiteks on siin öeldud, et määratakse abiandmise normid rawitsuselolewatele isikutele. Siin pole tingimiseks tehtud, et nad peaksid puudustkannatajad olema, nii et paragrahw õigustab abisaamiseks ka jõukaid. Seesama kordub ka paragrahwi kolmandas reas, kus räägitakse sellest, et isikute perekondadele antakse toetust. Siin on jällegi nimetamata, et toetust wõiksid saada ainult puudustkannatawate isikute perekonnad. Peale selle on siin jäetud hoolekandenõukogu hooleks ära määrata päewased toidunormid ja selle rahaline wäärtus. Kuna see küll õige raske oleks ühel asutusel üle terve riigi ära määrata neid norme, siis wõiks ja peaks see mõne teise asutuse hooleks jääma. Ja wõiks see wäga hästi nende asutuste hooleks jääda, wõi nende asutuste poolt need kulud kantud saada, kes neid isikuid rawitsema peawad. Ettetoodud põhjustel panen mina ette seda paragrahwi tagasi lükata.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpuse sõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: See paragrahw on küllalt täpne. Et siin tegemist on nende isikutega, kes selle seaduse alla kuuluvad, see peaks nüüd täiesti selge olema. On aga ka tarwis ära määrata haigemajas olewate isikute perekondade päewase toidunormi rahalist wäärtust juba sellepärast, et selle seaduse põhjal wõiwad omawalitsuste wahel ka nõudmised tõusta ja selleks oleks soowitaw, et keskasutuse poolt kindlaks määrataks normid ja wäärtused. See oleks ka sellepärast soowitaw, et siis parem oleks nõudmistega esineda, ja et asjata sekeldusi ei tuleks. Peale selle on soowitaw, et keskasutus üldse kindlaks määrab normid, mille põhjal on isikutel õigus hoolekande korras rawitsust saada,

wastasel korral jääks sel alal walitsema selgusetus.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Tamm'e ettepanek on puht eitawat laadi ja eraldi hääletamisele ei tule. Riigikogu liikmed teewad paragrahwi hääletamisel ise wastawad järeldused. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 95 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):
§ 96. § 92 tähendatud isikud ja nende perekonnad saawad abi laenuna. Terweks ja töowõimuliseks saanud isikud on kohustatud eneste ja oma perekondade toetamise kulud kahe aasta jooksul peale terweksaamist sellele omawalitsuse asutusele tagasi maksuma, kes abiandmise kulud kandnud. Maksmata jätmise puhul nõutakse wõlg abiandja walla, alewi wõi linnawalitsuse korraldusel wastuwaidlemata korras sunduslikult sisse.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! See paragrahw sunnib laenuid tagasi maksuma ainult neid isikuid, kes terweks on saanud, wõi töowõimulisteks. Aga wõib juhtuda, et ei ole keegi terweks saanud ega töowõimuliseks, aga tema on kuskil suure waranduse omanikuks saanud, tal on wõib olla, mõni rikas Ameerika wõi Austraalia onu olnud. Sellepärast teen ma ettepaneku seda paragrahwi täiendada ja wõtta teises reas pärast sõna „töowõimuliseks saanud“ sõnad „wõi wastawaid sissetulekuid wõi warandusi omandanud.“

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Minul isiklikult ei ole Austraalia ja Ameerika onude wastu midagi ja ma arwan, et ka komisjon seda ettepanekut pooldab. Sellepärast wõin härra Tamm'e ettepaneku ühineda.

Juhataja J. Tõnisson: Härra Tamm'e ettepanek eraldi hääletamisele ei tule, sest et aruandja on sellega ühinenud. Rkl. Tamm'e ettepanek kõlab nii: „§ 96-das teises reas pärast sõna „töowõimuliseks saanud“ wõtta sõnad „wõi wastawaid sissetulekuid wõi warandusi omandanud“. Selle täiendusega tuleb § 96 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 96 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):
§ 97. Walla, alewi ja linnawalitsused wõiwad oma äranägemise järele abisaajaid eelmises paragrahwis nimetatud kuulude sissenõudmisest wabastada; niisugune wabastamine on sunduslik, kui abisaaja üle poole omast tööjõust kaotanud, wõlasumma sissetulekuga wõrreldes liig suur on, abisaajal suur perekond toita wõi kui abisaaja majanduslik seisukord niisugune on, et tema wõla sissenõudmise puhul enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib wõi see tuntawalt raskendatud saab.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! See paragrahw kitsendab omawalitsusi ja tahab ära määrata ja ette kirjutada omawalitsustele, millal nad peaksid antud toetusest wabastama neid, kes on toetust saanud ja püüab üksikasjaliselt ära seletada, missugustel juhtumistel seda teha tuleks. Wiimane osa sellest paragrahwist kõlab järgmiselt: „niisugune wabastamine on sunduslik, kui abisaaja üle poole oma tööjõust kaotanud, wõlasumma sissetulekuga wõrreldes liig suur on“, — noh, see on üks kaunis waieldaw mõiste, millal wõlasumma wõrreldes sissetulekuga suur on ja millal mitte. — „abisaajal suur perekond toita wõi kui abisaaja majanduslik seisukord niisugune on, et tema wõla sissenõudmise puhul enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib wõi see tuntawalt raskendatud saab.“ Siin on niipalju niisuguseid oletusi ja seisukordi ette toodud, mis wäga waieldawad on ja kus mõisted weniwad ja segased on. Kui meie neil juhtumistel tahaksime omawalitsusi millekski sundida, siis oleks see ülearune ja see annaks arusaamatusteks ning sekeldusteks põhjust. Mulle paistab wälja, et ei ole waja omawalitsusi eestkostmise alla wõtta ja ära määrama hakata, millal nad sunnitud on laenusajaid laenu tagasimaksimisest wabastama. Meie omawalitsused ei ole ju mitte niisugused, et nad laenusajaid püüaksid raskustesse wiia wõi wintsutada, wõi nagu tahaksid neid taga kiusata. Selle paragrahwi teist osa, alates sõnast „niisugune“, wõib wäga mitmet moodi tõlgitseda, nii et selle paragrahwi teise osa tarwitamine wõiks wäga palju protsesse esile tuua ja sellepärast tuleks käesolewa paragrahwi teine osa wälja jätta. Teen ettepaneku § 97

redigeerida järgmiselt: „walla, alewi ja linna omawalitsustel on õigus abisaajaid eelmises paragrahwis nimetatud kulude sissenõudmistest wabastada.“ Seega jääks wälja see, millal nad sunnitud on seda tegema.

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Siin ei ole mitte pandud omawalitsused eestkostmise alla, waid on hoolealuste õigusi kaitstud. Kui nüüd keegi on pikemat aega abi tarwitanud, ja selleks on omawalitsus hoolekandeseaduse põhjal teatud summa kulutanud, ja see inimene on üle poole oma tööjõust ära kaotanud, temal ei ole sissetulekuid, millega wõiks neid kulusid katta, ei ole sissetulekuid, millega wõiks oma perekonda edaspidi toita, siis oleks küll ülekohtune ja otstarbetu sarnaselt inimeselt sisse nõudma hakata neid hoolekande kulusid, mis on tulnud mõnel omawalitsusel tema peale kulutada. Kui seda aga tegema hakatakse, siis pannakse inimene kunni surmatunnini niisugusesse seisukorda, mis teda täiesti ära häwitab. Sarnast korda meie aga hoolekandeseadusega maksma panna ei wõi, sellepärast on tarwis seaduses üles lugeda need põhjused, mida arwesse wõttes tuleks wõla sissenõudmisest hoolealuseid wabastada.

Kui härra Tamm ütleb, et meie omawalitsused ei püüa hoolealuseid piitsutada, siis ei saa ju meie wastutust wõtta nende hulkade omawalitsuste juhtide eest eneste peale, pealegi kuna meil teada on, et on omawalitsusi, kes annawad hoolealustele toetust sedawõrd, et see wõimaldab ülespidamist, aga meil on ka omawalitsusi, nagu ma juba 1 lugemisel rääkisin, kes on arwanud, et tema oma kohused sellega on täitnud, kui määrab hoolealusele 1 mark kuus toetust. Sarnase olukorra juures ei ole mitte ülarune, kui seadus ka hoolealuste õigusi osalt kaitseb. Ei saa härra Tamm'e parandusega ühineda.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Tamm'e ettepanek on niisugune, et kui tema wastu wõetakse, siis langeb komisjoni poolt esitatud paragrahwi tekst ära. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 19 häält, wastu — 25, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele § 97 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 97 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):
§ 98. Wangistatud isikute puudustkannatawatele perekondadele, kui wangistatud on perekonna toitja ja perekonnas ei ole teisi isikuid, kes kohustatud on perekonda toitma ja seda teha suudaks, antakse abi üldistel alustel.

Kui wangistatud isikul töowõimetud perekonnaliikmed järele jääwad, kelle eest wangistatu hoolitsenud, on wangistatud ametasutused, nagu politsei, kohtu-uurijad, wangimajade ülemad jne. kohustatud sellest teatama perekonna elukohale wastawale hoolekande ametile.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku lugeda selle paragrahwi wiimases reas sõnade „hoolekande ametile“ asemel „omawalitsusele“. Sarnaseid ettepanekuid olen ma põhjendanud juba waremalt.

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ei tarwita.

Juhataja J. Tõnisson: Panen rkl. Juhkam'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Lõpetada!) Ma kuulen ettepanekuid lõpetada, aga enne kui selle ettepaneku hääletamisele asuda, panen hääletamisele § 98 ühes wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 98 ühes parandusega wastu wõetud. Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Mina waidlen koosoleku lõpetamise ettepaneku wastu. Meil oleks täna wõimalik hoolekandeseadust kella kümneni arutada. Meie tööpäewad Riigikogus on sellel aastal piiratud. Hoolekandeseadus tuleks wastu wõtta enne pühade waheaega ja see oleks ka täiesti õige. Sellepärast, et pea kõik rühmad on tunnistanud, et hoolekandeseadus on tarwilik ja isegi on lubadusi andnud selleks, et hoolekandeseadus täna ellu wiiakse. Kui aga hoolekandeseadus enne pühi wastu ei wõeta, ei saa tema juurde tagasi tulla enne, kui eelarwe on läbi ja see wõiks olla alles märtsikuul.

Selle tagajärjel peaksid need inimesed, kelle huvides tahetakse hoolekandeseadust välja anda, kannatama, kõik need waesedlapsed, wanad ja töowõimetud peaksid senni ilma hooleta olema. Mina arwan, et meil Riigikogus peaks olema sarnane meeoleu ja arusaamine, et see seadus tuleb maksuma panna. Sellepärast oleks koosoleku lõpetamine enne kella kümnet kunstlik, kuna kella kümneni wõiks wäga hästi tööd teha.

Juhataja J. Tõnisson: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek, koosolek lõpetada, tagasi lükatud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

VI peatükk.

Hoolekanne puudustkannatawate raukade ja teiste alaliselt töowõimetute eest.

§ 99. Iga puudustkannataja ja rauk kuuekümmendast eluaastast alates, samuti ka iga teine puudustkannataja töowõimetu haige wõi yigane, on õigustatud abi saama kas täieliku ülalpidamise wõi osalise abiandmise näol, selle järele kui suur ja missugune on abitarwitaja wajadus abi järele.

Töowõimetuks loetakse isik, kelle tegelik töowõime sedawõrd kahanenud on, et temal wõimatu selle tõttu teenistust leida wõi tööd sel määral teha, et see temale kõigetarwilikuma ülalpidamise kindlustaks.

Waidluse korral loetakse wanuse peale waatamata töowõimetuks isik, kes üle kuuekümmene protsendi normaaltööst on kaotanud.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Siin on meil ühe niisuguse paragrahwiga tegemist, kus tahetakse Eestis isikuid, kes 60 aastat wanaks on saanud, tööstõuetuks tunnistada. Neil inimestel ei tarwitse siis mitte mingisuguseid tõendusid ega arstitunnistusi ette tuua, waid selle wanuse tõttu oleksid nad õigustatud nõudma kas täit wõi osalist ülespidamist. See oleks täiesti ülearune ja koormaks meie maksjaid kodanikke. Selleks tarwidust ei ole, sest et meie eestlased ei ole ilmaski logeleja ega laisk rahwas olnud ja ei ole ilmaski armuleiba tahtnud, waid oleme tahtnud jõudumööda tööd teha. Meil on isikuid, jumal tänatud, kes on wahest 70—80 aastat wanad

ja kes üsna kõwa terwise juures kõigeparema meelega rõõmsalt tööd teewad. Aga et meie peaksime inimesi logelemisele meelitama ja üttelema, et sina oled 60-ne aastaseks saanud, nüüd pane käed rüppe ja nõua riigi wõi omawalitsuse käest ülespidamist, see ei ole mitte õige. Niisugust korda ei ole ka wälisriikides olemas.

Soojades maades, nagu näiteks Uue-Meremaal on see maksuma pandud, kus inimesed õige wara küpseks ja täiskaswanuteks saawad ja waremalt kõdunewad. Uuel-Meremaal, kus ollakse sotsiaalseaduste wastu, ollakse arwamisel, et wõiks ju küll wanuse pensioni maksta.

On ka wanuse kinnitus sisse seatud Saksamaal, kus wäiksema sissetulekuga inimesed wõiwad toetust saada, aga see toetus ei ole kuigi suur. Saksamaal maksetakse praegu selle järele, kui palju 70-ne aastane inimene tööstõust on kaotanud. Seal on nii korraldatud, et wäikse warandusega tööline peab kinnitatud olema ja seal makseti rahu ajal 50 marka aasta pensionist riigi poolt ja muu osa pensionist tuli kinnituspensionist. Keskmiselt tegi pensionisuurus wälja 166 marka aastas ja see wõis ka wäiksem olla, nimelt alammäär oli 145, ja ülemäär 450 marka aastas. Pensioni määrati üldse palkade klasside järele.

Inglismaal on 1909. aastal wanustõetuseadus sisse seatud. See käib ainult nende inglaste kohta — minu arwates saawad inglased waremalt wanemaks kui meie — kes 70 aastat wanaks on saanud ja kellel hea kuulsusega minewik on. Neile maksetakse nädalarent 13 shillingi suuruses ja ainult neile, kellel enesel sugugi sissetulekut ei ole. Kui neil endal sissetulekut on, siis saawad nad toetust nende enda sissetulekuga ühes arwates kokku 13 shillingit.

Prantsusmaal on ka sarnane pension olemas, nimelt wanuse kinnituse alusel, ja seal peawad wanad ise nendest kinnitumaksudest osa wõtma. Seal isegi uuritakse 70 aastase inimese juures tema töowõimet, tema tööstõudu. Saksamaal ja Inglismaal selle peale suurt rõhku ei panda. Siiski ei ole seal pensioni-andmise mõttes mingisugust juttu 60-aastastest inimestest. Pensioni saawad Prantsusmaal ja Saksamaal need, kes ise kaasa on maksnud aastate jooksul pensioni kinnitumaksusid.

Nii on lugu lõunapoolsetes riikides, kus inimesed palju waremalt wanaks saavad ja kõdunema hakkavad. Meie aga elame põhjapoolsel maal, kus kauem vastu peame, ja et meil wanuse määraks toetuse andmise juures 60 aastat tuleks wõtta, ei ole sugugi õige ja mitte kooskõlas meie oludega. Meil oleks palju õigem, kui ülepea sellest tahame rääkida, et keegi wõiks ilma töowõimetuse tõekstegemiseta omawalitsuste poolt ülewõlpidamist saada — et tõstaksime aastanormi ja seda tuntawalt. Kui inimene töowõimetuks jääb enne normiaastat, siis wõib tema juba wõi kas 30-aastaselt toetust ja ülewõlpidamist saada.

Ma teen ettepaneku § 99-das wõtta sõnade asemel „rauk kuuekümnendast eluaastast“ sõnad „rauk seitsmekümnendast eluaastast.“ Inglismaal on wanusenorm 70 aastat wõetud, meil, põhjapoolsemates oludes ei wõiks vähemat normi wõtta.

Juhataja J. Tõnisson: Väljapool järjekorda on sõna aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Esimeses reas on laialilaotatud eksemplarides wäikene eksitus, on öeldud „iga puudustkannataja ja rauk“ peab olema „iga puudustkannataja rauk“.

Isiklikult teen ettepaneku wõtta „kuuekümnendast“ asemele „kuuekümnendast“ — nagu see walitsuse ettepanekus oli.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Woiman, kellel järjekorras sõna, sõna ei tarwita. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Käesolewas paragrahwis on tegemist nende raukadega, kes puudust kannatawad. Nii on siis juba piiramine olemas. Et puudusekannatus tuleks logelemise tagajärjel, seda wõidakse mõnelt poolt tõendada, kuid tegelikult ei tarwitse see nii olla ja ei ole ka nii. On puudust, mis tõesti tuleb logelemise tagajärjel, on aga puudust, milleks on sootu teised põhjused. Hoolekande alla satuwad waranduseta inimesed, eestkätt need inimesed, kes on pidanud eluaeg kõigeraskemat tööd tegema. Kui teie wähegi ringi waatate ja tähelepanete tööasutuste koosseisu, siis ei leia teie sealt mitte üle 60-aastaseid töölisi. Lihtsalt, praegusel ajal üle 60, 55 aasta wanuseid töölisi ei palgata, ei tarwitata.

Meil on nooremaid tööjõudusid sedawõrd olemas, et tööasutused nende keskelt tarwilikul määral tööjõude saavad, neil ei ole tarwidust wanemate inimeste, wanema tööjõu järele. Selle tagajärjel langetawad ka need wanad tihti töölt ära, kes wõiksid üht wõi teist tööd teha, sattudes puuduse küüsi. Sarnasel korral on kohustatud ühiskond neile toetust andma, neile appi tulema. Härra Tamm teeb ettepaneku, wõtta raugaeaks 75 aastat. Niikaua tööralwas Eestis, kuipalju ka meie kliima Austraalia ja Uue-Meremaa kliimast lahku ei läheks, ei ela, wälja arwatud üksikud. Tõsi, kui keegi inimene kergema töö peal 80. aastaseks elab, siis pole see ime, aga inimene, kes töötab ääsi juures, halwas õhus, kitsastes ruumides, ei saa elada 75 aastani. (Juhataja J. Tõnisson: 70.) Ah nii, nüüd on parandatud 70 aastani. Tähendab, seda härra Tamm minut tagasi kaitses, ei pea ta enam minut hiljem tõeks. Näib, et siin on muud põhjused, miks niisuguseid numbriettepanekuid tehakse, aga mitte tõsised põhjused ei wõi siin mõõduandwad olla. (J. Holberg, põl.: Maalon 70-aastaseid sulaseid ka.) Maal on tihti 100-aastaseid inimesi ka, kuid neid on wähe.

Walitsuse ettepanek oli wanuse määraks wõtta 65 aastat. Et wõimalust anda Riigikogu liigetele seda küsimust nii wõi teisiti otsustada, olen mina ettepaneku teinud, hääletada ka walitsuse ettepanekut, ja Riigikogu wõib ise otsustada ja walida, kas 60, 65 wõi 70 aastat. Härra Tamm'e ettepanekuga ma ühineda ei saa, niisama ei saa ma ka ühineda selle ettepanekuga, mida tegin ise.

Juhataja J. Tõnisson: Hääletamisele tulewad parandused ülemast aiamale minnes. Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. Tamm'e ettepanek, wõtta sõnade asemel „rauk 60 eluaastast“ — „rauk 70 eluaastast“ ja kui see wõtmist ei leia, siis rkl. Johanson'i ettepanek, nimelt, wõtta „rauk 65 eluaastast“. Asun rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamisele, wõtta „rauk 70 eluaastast“. (Hääletatakse. J. Piiskar, is. Kas ei saaks 80-aast eluaastast? J. Holberg, põl. Oo, miks ei saa!) Nähtawana murega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek, — wõtta „rauk 65 eluaastast“. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 99 sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 99 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 100. Täielik ülalpidamine sisaldab toidu, riiete, ihu- ja woodipesu ning woodiriiete andmist, korterisaamist ühes kütte, walgustuse ja tarwiliku sisseseadega.

Toidu ja aastase riiete ning pesu alamäärä iga järgnewa aasta peale määrab kindlaks hoolekande nõukogu.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui meie käesolewa paragrahwi teise lõike jõusse jätame, siis piirame meie jälle wäga tuntawalt omawalitsusi ja õieti ei jäta meie omawalitsustele oluliselt omawalitsuse õigusi, waid jääks neile ainult omawalitsuste nimetus. Sellepärast teen ettepaneku käesolewas paragrahwis teine lõige wälja jätta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kui siin see parandus ja teistes osades wastawad parandused tehakse, siis kaotab see hoolekandeseadus oma tähtsuse. Kui igalepoole jäetakse õigus, et wõib teha ja tegemata jätta, siis pandakse ka edaspidi hoolekandekorraldus samasugusesse seisukorda nagu praegu. Ja miks meie siis üldse arutame seda seadust, siis tuleks ta juba parem täiesti kõrwale heita ja teda üldse mitte arutada, sest ka praegu ei takista omawalitsusi keegi, kui tema ühte wõi teist teha tahab, kuid wigaga on see, et ei taheta teha. Et hoolekande alal rohkem tegewusele erutada, selleks on tarwis üles seada alused, nõudmised ja kohustused, mida täita tuleb. See on õieti hoolekandeseaduse sisu ja kui see sisu kõrwale heidetakse, siis ei ole seda kirja, mis siin seaduses, ka mitte tarwis.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, käesolewa paragrahwi teine lõige wälja jätta. See on puht eitaw ettepanek, et aga siiski Riigikogu liigetel oleks wõimalik selle ettepaneku kohta oma arwamisi awaldada, siis hääletan ma paragrahwi esimese osa ja teise osa lahus. Asun esimese lõike hääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on § 100 esimene lõige wastu wõetud. Asun teise lõike hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teine lõige wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb § 100 täies ulatuses. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 100 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 101—104.

§ 101. Abi antakse abitarwitajale:

1. tema kodus;
2. perekonda ülalpidamisele andmise läbi;
3. sellekohasesse asutusesse paigutamise teel.

§ 102. Abitarwitajale kodu antakse abi wõimalikult natuuras, korteri, kütte, riiete wõi toiduainete näol ja ainult erijuhtumistel rahas.

§ 103. Kui täielikku ülalpidamist wajak kooselaw abielupaar wõi sarnane isik, kes sugulaste juures asub, wõi muidu on perekonnaliikme seisukorras, wõi kui tema juures on alaealised lapsed, siis korraldatakse temale täielikku ülespidamist wõimalikult tema juures kodus. Kui nimetatud isikuid sellekohasesse asutusesse wõi perekonda ülalpidamisele paigutatakse, siis tuleb selle eest hoolitseda, et perekonnaliikmed selle läbi lahutatud ei saaks.

Kodune abiandmine täielikku ülalpidamist wajakatele tuleb lõpetada ja tarwiduse korral teise abiandmise wiisiga wahetada, kui kodu antud abi kurjasti tarwitatakse.

§ 104. Puudustkannatawate raukade ja muude puudustkannatajate töowõimetute jaoks asutatakse wanadekodud, kuna parandamata haigete ja wigaste jaoks asutatakse wigaste kodud samadel alustel, kui wanadekodudki, wõi awatakse erisosakonnad wanadekodude juures.

Wigastatute jaoks, kes küll oma hariliku töowõime sedawõrd kaotanud on, et nad ennast ülal pidada ei suuda, kuid kellele wõimalik on mingisugust ametit kätte õpetada, millega nemad omale ülalpidamist wõiksid teenida, asutatakse sellekohased õppetöökojad wõi paigutatakse neid meistrite juurde õppima.

Aruandja L. Johanson (loeb):
 § 105. Maakonna- ja linnawalitsused on kohustatud hoolt kandma selle eest, et nende piirkonnas tarwilikul määral eelmises § 104 nimetatud kodusid oleks nende töövõimetute puudustkannatajate paigutamiseks, keda korda ei ole läinud perekondadesse ülalpidamisele anda.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hiljuti ärapeetud omawalitsuste kongress on küllalt põhjendatult seletanud, et omawalitsustele võiks uusi suuri rahalisi kohustusi ja koormatusi käesolewa hoolekandeseadusega peale panna ainult pärast seda, kui omawalitsuste jaoks enne awar maksuseadus wälja antaks, aga mitte warem. See on wäga selge sõnaga üksmeelselt hiljutisel omawalitsuste kongressil wäljendatud ja ehk seal küll tähtsat osa sotsialistid etendasid, on kongress siiski üksmeelselt just sellele otsusele jõudnud, et sennikaua, kui ei ole mitte uusi maksuallikaid ja awaraid maksuseadusi omawalitsustele antud, ei wõi neile hoolekandeseadusega mingisuguseid uusi koormatusi ja kohustusi peale panna.

Et need awarad maksuseadused alles wälja andmata on, siis peaksime meie seda paragrahwi teisiti redigeerima. Ei ole ka küllalt otstarbekohane selle paragrahwi lõpp. Selle paragrahwi lõpp seletab nimelt seda, et kodudesse tulewad ära paigutada kõik töövõimetud, kui korda ei ole läinud neid perekondadesse ülalpidamisele anda. Aga muidugi on ka niisuguseid juhtumisi olemas, kus neil wanadel töövõimetutel siiski omaksed on ja neil kodud olemas on, kus nad weel heameelega elaksid ja kus elu weel kaunis inimesewääriline oleks. Ülepea on tähele pandud, et wanad inimesed ei taha mitte kergesti omast majast lahkuda ja oleks neil iseäranis raske wanadekodusse minna, mis wast ehk maakonna teises otsas asub, ja milletõttu nad oma sugulastest, wanadest sõpradest ja tuttawatest eraldataks. See olukord teeb neid tihti wäga kurwameelseks. Siis oleks küll õigem, kui meie ainult töövõimetuid wanu sel juhtumisel kodudesse paigutaksime, kui wõimatu on neile just oma kodus abi anda. Nii et peale selle juhtumise, et perekondadesse wõiks paigutada, peaks ette nähtud olema ka wõimalus neile kodus abi anda. Siis teen ma ettepaneku ülepea see paragrahw järg-

miselt redigeerida: „§ 105. Maakonna ja linna omawalitsused awawad wõimalustmööda § 104 nimetatud kodusid nende töövõimetute puudustkannatajate paigutamiseks, keda korda ei ole läinud perekondadesse ülalpidamisele anda wõi kellele abiandmine kodus kohane ei ole.“

Juhataja J. Tõnisson: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Töökaitse komisjoni nimel ei saa rkl. Tamm'e parandusega mitte ühineda. Sel kujul, nagu paragrahw esitatud, ei esitata ka mingisugust kategoorilist nõudmist, kuigi seda hädapärast tarwis on. Ka sel kujul on wõimalus jäetud raukadele ja teistele abitarwitajatele omaksete juurde jäämine, sest ka omaksed on perekond. Kui härra Tamm ütleb, et kõiki neid ülesandeid tuleb teostada wõimalustmööda, siis jääb üks küsimus lahtiseks, mis nende abitarwitajatega ja nende töövõimetutega teha, keda ei saa perekondadesse paigutada ja kelle tarwis ei ole ka kodusid. Kas tuleb neid siis tänawale jätta, kas tuleb neid jätta ilma ulaluset? Kui hoolekandeseadust teostada tahetakse, siis tuleb see küsimus siin täiesti ära otsustada, aga mitte lahtiseks jätta. Et see meie omawalitsustele raskeid ülesaamatuid ülesandeid tooks, ei wõi mitte arwata, sest need omawalitsused, kes sellest küsimusest aru on saanud, on siin mõndagi ära teinud, kuna teised, kellele summased antakse, tarwilikul määral ei tegutse. Näitena olgu toodud töö-hoolekandeministeeriumi lisaelarwe, kus maha kustutatakse 12.000.000, mida on omal ajal Tartule küsitud wastawa hoolekandeseaduse sisseseadmiseks ja Petserimaale 6.000.000, kokku 18.000.000 oli siis Riigikogu poolt raha lubatud, aga omawalitsused ei ole seda õigel ajal tarwitanud. Mikspärast? Sellepärast, et koha-peal on inimesed, keda need küsimused ei huwita ja selle tagajärjel jääwad need summad, mis riik annab, tarwitamata. Kas niisuguses olukorras wõime ka edaspidi loota, et seda „wõimalust mööda“ seletatakse nii, et ära paigutatakse rangad ja teised abitarwitajad kodudesse ja perekondadesse ja kas wõi omaste juurde, kus neile abi antaks. Arwan, et seda lootust meil olla ei wõi ja sellepärast tuleks käesolew paragrahw wastu wõtta sel kujul, nagu ta töökaitse komisjoni poolt esitatud ja nagu ta Wabariigi Wa-

litsuse poolt wälja töötatud, kes käesolewa seaduseelnõu kokku seadnud ja esitanud.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb rkl. Tamm'e ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 105 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 105 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 106—112.

§ 106. Linnades asutawad wanadekodusid ja peawad neid ülewal linnawalitsused, maakondades asutawad neid ja muretsewad nendele tarwiliku sisseade, nagu mööbel, riided, pesu, majapidamise riistad jne. samuti walitsewad nende üle ja palkawad tarwiliku personaali maakonnawalitsused, kuna hoolealuste iga-aastase ülalpidamise kulud walla- ja alewiwalitsused maakonnawalitsustele ära tasuwad, wastawalt walla wõi alewi ülalpidada olewate hoolealuste arwule.

§ 107. Wanade ja wigaste kodudes on eriosakonnad wallalistele (üksikutele) meestele ja naistele, kuna abielupaarid wõimalikult eritubadesse paigutatakse.

§ 108. Kui üks abikaasadest hoolealusena wanade- wõi wigastekodusse paigutatakse, wõib sinna ka teist abikaasat, olgugi et tema hoolekannet ei tarwita, wastawa omawalitsuse poolt kindlaksmääratud maksu eest vastu wõtta.

See maks ei wõi suurem olla, kui wanade- wõi wigastekodus ühe inimese ülalpidamine maksma läheb.

§ 109. Lapsi wõib wanade- ja wigastekodudesse vastu wõtta ainult juhtumistel, kui mõlemad wanemad wõi ka ainult ema, kelle kasvatamisel lapsed on, wanadekodusse on paigutatud, ja lastel isa ei ole, wõi wiimane nende eest tarwilikult ei hoolitse, kuid sedagi wõib ainult siis teha, kui laste wiibimine wanadekodus nende waimlise, kehalise wõi kõlbalise edenemise peale halwawalt ei mõju.

§ 110. Wanade- ja wigastekodudesse wõetakse vastu, kui neis ruumi leidub, wastawa maakonna- wõi linnawalitsuse poolt kindlaksmääratud maksu eest ka neid töowõimetuid rauke, parandamata haigeid ja wigaseid, kes oma warandusliku seisukorra poolest hoole alla ei kuulu.

§ 111. Wanade- ja wigastekodudes korraldatakse hoolealustele jõukohaseid töid, nagu aiatöö, korwipunumine, ketramine, arstirohu taimede kasvatamine, korjamine ja kuiwatamine jne. ja korraldatakse selleks otstarbeks tarwilikud tööruumid, aiapidamine ja muud sisseseaded.

§ 112. Kodusse wastuwõtmise korral waadatakse hoolealused asutuse arsti poolt läbi, et selgusele jõuda, kes nendest kergematele majatalitustele ja töötegemiseks kõlblikud on. Kõik hoolealused, kelle kohta arst otsustanud, et nemad asutuses korraldatud töid teha suudawad, on kohustatud seda tegema.

Juhataja **J. Tõnisson**: Et koosolek üle kahe tunni kestnud... (Hüüded: Lõpetada!) Kuulen ettepanekut lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud koosolek lõpetada.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.10 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäär **T. Kalbus**.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. He covers the history of the East, the West, and the world as a whole. The second part of the book is devoted to a detailed history of the British Empire, from its beginnings in the 16th century to its decline in the 20th century. The author discusses the various stages of British expansion, from the early years of settlement in North America to the height of the empire in the late 19th century. The third part of the book is devoted to a detailed history of the United States, from its founding in 1776 to the present day. The author discusses the various stages of American development, from the early years of settlement to the modern era. The fourth part of the book is devoted to a detailed history of the world from 1875 to the present day. The author discusses the various stages of world development, from the late 19th century to the modern era. The fifth part of the book is devoted to a detailed history of the world from the present day to the future. The author discusses the various stages of world development, from the modern era to the future.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. He covers the history of the East, the West, and the world as a whole. The second part of the book is devoted to a detailed history of the British Empire, from its beginnings in the 16th century to its decline in the 20th century. The author discusses the various stages of British expansion, from the early years of settlement in North America to the height of the empire in the late 19th century. The third part of the book is devoted to a detailed history of the United States, from its founding in 1776 to the present day. The author discusses the various stages of American development, from the early years of settlement to the modern era. The fourth part of the book is devoted to a detailed history of the world from 1875 to the present day. The author discusses the various stages of world development, from the late 19th century to the modern era. The fifth part of the book is devoted to a detailed history of the world from the present day to the future. The author discusses the various stages of world development, from the modern era to the future.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. He covers the history of the East, the West, and the world as a whole.